

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

**Мосьпан Марини Олександрівни «Формування здатності
особистості до саморегуляції у конфліктних ситуаціях
педагогічної діяльності»,**

подану на здобуття наукового ступеня

кандидата психологічних наук

за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Оновлення соціальної, культурної, інформаційно-технологічної сфер українського суспільства зумовило концептуальні перетворення в системі вищої педагогічної освіти, яка відтепер зорієнтована на розвиток особистості майбутнього вчителя, формування його професійної компетентності, підвищення стресостійкості та конкурентоспроможності на ринку праці.

Ідеї розвитку особистісного та професійного потенціалу людини зафіксовано в низці державних документів, зокрема в Законі України «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти України на 2012–2021 роки. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема формування особистості студента – майбутнього учителя до побудови конструктивних стосунків з усіма учасниками навчально-виховного процесу закладу освіти, що у поєднанні з високим рівнем фахової компетентності є передумовою професійної успішності.

З цих позицій ми оцінюємо актуальність дисертації Мосьпан М.О., в якій: *по-перше*, досліджується проблема здатності особистості до саморегуляції у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності, наявність і високий рівень розвитку якої є вирішальною умовою успішної адаптації випускника ВНЗ до умов праці, його професійної самореалізації.

По-друге, науковець вивчає емоційно-вольову, мотиваційну сфери особистості у студентському віці – періоді пізньої юності, коли відбувається становлення системи ціннісних орієнтацій, формуються професійні якості, настанови та здібності особистості.

Звернення авторки до теоретико-емпіричного аналізу проблеми саморегуляції особистості майбутнього суб'єкта педагогічної діяльності є своєчасним та має теоретичне і практичне значення. Визначаючи актуальність теми дослідження слід зазначити, що вона виконується згідно із планом наукових досліджень Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України у межах науково-дослідної роботи лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці «Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі» (номер державної реєстрації 0109U000558).

Дисертант, ґрунтовно проаналізувавши і узагальнивши низку теоретичних підходів до розуміння сутності проблеми формування здатності учителя до саморегуляції у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності, виокремлює наявну суперечність між рівнем теоретичних та методичних розробок і реальними потребами практики. Авторка чітко формулює мету та задачі дослідження, адекватно визначає його об'єкт, предмет та методи, об'єктивно окреслює наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків до них, висновків, 6 додатків на 23 сторінках і списку використаних джерел (240 найменувань). Основний зміст дисертації викладений на 174 сторінках, містить 3 рис. та 25 таблиць. Такий обсяг і логічна структура представленої до захисту наукової роботи дає змогу автору достатньо повно та аргументовано презентувати свої наукові здобутки.

Найсуттєвіші наукові результати дослідження М.О. Мосьпан, на наш погляд, такі: *вперше визначено* індивідуально-типологічні особливості саморегуляції майбутніх педагогів в конфліктних ситуаціях; конкретизовані чинники розвитку здатності педагогів до саморегуляції у конфліктних ситуаціях; *розширено* арсенал методичного забезпечення, яке може використовуватись з метою розвитку здатності до саморегуляції майбутніх педагогів в конфліктних ситуаціях професійної діяльності; *уточнено* та *поглиблено* уявлення про роль механізму саморегуляції у процесі

особистісного зростання і професійного становлення майбутніх педагогів. Позиції, представлені у науковій новизні дослідження, без сумніву відповідають дефініції «вперше».

Зусиллями автора розширено та доповнено психологічний зміст низки понять («здатність до саморегуляції», «конфліктні ситуації», «педагогічна взаємодія» та ін.), а також поглиблене розуміння саморегуляції, як системно-організованого процесу внутрішньої психічної активності людини з ініціації, побудови, підтримки і управління різними видами та формами довільної активності, яка безпосередньо реалізовує досягнення відповідних цілей. Саморегуляція довільної активності людини може проявлятися в усвідомленій і неусвідомленій формі, на різних рівнях, у тому числі і на особистісному рівні.

Варто також позитивно відзначити практичну значущість дослідження, представлену підбором та модифікацією адекватного теоретичним положенням психодіагностичного інструментарію вивчення механізмів саморегуляції особистості. Важливим надбанням автора вважаємо представлену у дослідженні програму соціально-психологічного тренінгу “Розвиток здатності особистості до саморегуляції майбутніх педагогів у конфліктних ситуаціях”, яка ґрунтується на принципах: активності свідомості особистості, єдності зовнішніх впливів та внутрішніх умов, діяльнісного опосередкування та ін. Використання методів активно-професійного змістовного діалогу, спрямованого на розширення поведінкового репертуару у вирішенні конфліктів, ділових ігор, спрямованих на підвищення гнучкості реагування, оволодіння сучасними техніками, прийомами та способами оптимізації спілкування в умовах конфлікту, рефлексія набутого досвіду – складають зміст експерименту.

Запропонований М.О.Мосьпан психодіагностичний комплекс може застосовуватися викладачами ВНЗ для визначення рівня (високий, середній, низький) сформованості здатності майбутніх педагогів до саморегуляції

конфліктних ситуаціях, що сприятиме попередженню труднощів на етапі адаптації їх до умов професійної діяльності.

Науковим надбанням автора є обґрунтована структурно-функціональна модель саморегуляції майбутніх педагогів в конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності, яка включає в себе об'єктивно-діагностичні компоненти: мотиваційно-ціннісний; процесуальний; емоційно-оцінний. Авторкою також виділено два типи особистісних факторів, які сприяють підвищенню психолого-педагогічної готовності майбутніх педагогів до саморегуляції в конфліктних ситуаціях.

Теоретичні положення та результати експериментального дослідження збагачують змістовне наповнення таких нормативних навчальних дисциплін підготовки студентів за педагогічними спеціальностями як «Вікова психологія», «Педагогічна психологія», «Психологія спорту», «Психологія управління», їх можна також використовувати у процесі підвищення кваліфікації вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Про ефективність проведеної роботи свідчать представлені довідки (акти) про успішне впровадження результатів дослідження у процес фахової підготовки студентів Національного університету фізичного виховання і спорту України, Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Основні положення та результати дисертації викладені в 12 одноосібних публікаціях, 4 з яких – у фахових виданнях із психології, включених до переліку, затверджено Міністерством освіти і науки України, 1 статті, що ввійшла до міжнародної науково – метричної бази та 7 наукових публікаціях апробаційного характеру .

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати дисертаційної роботи М.О. Мосьпан, вважаємо за необхідне висловити деякі **зауваження та побажання:**

1. На стор. 14 тексту дисертації автором подано чотири основні

структурні компоненти саморегуляції, а на стор. 104 – їх уже шість (згідно системно-функціонального підходу до аналізу структури регуляторних процесів О.О.Конопкіна). Відтак, структура процесу саморегуляції вимагає уточнення.

2. Хоча назва підрозділу 1.4. “Особливості саморегуляції майбутніх педагогів у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності” у тексті мало уваги приділено особливостям саморегуляції майбутніх педагогів у конфліктних ситуаціях, більш йдеться про вчителя, а не студента. Окрім того, виокремлення потребують не особливості, а чинники, що впливають на формування здатності особистості до саморегуляції у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності.

3. На нашу думку, до мотиваційно-ціннісного компоненту саморегуляції особистості у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності слід також додати особистісну психологічну настанову, спрямовану на усвідомлення значущості саморегуляції власного функціонального стану (рисунок 1.1 на сторінці 47).

4. На різних етапах емпіричного дослідження брали участь як діючі суб’єкти педагогічної діяльності так і майбутні вчителі, але на нашу думку, характеристика вибірки має бути більш детально представлена на відповідних етапах дослідження.

5. У тексті дисертації зустрічаються окремі граматичні, стилістичні та технічні помилки.

Висловлені зауваження дискусійного характеру не знижують і не впливають на позитивну оцінку поданого до захисту дослідження. Головні наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані у дисертації є достатньо аргументованими та практично корисними. Вважаю дисертацію Мосьпан Марини Олександрівни є цілісною, логічно вибудованою і завершеною працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, що у сукупності є суттєвими для вирішення обраної проблеми формування здатності особистості до саморегуляції у

конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності. Дисертація «Формування здатності особистості до саморегуляції у конфліктних ситуаціях педагогічної діяльності», подана на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю педагогічна та вікова психологія, відповідає паспорту спеціальності є самостійно виконаним завершеним дисертаційним дослідженням, яке відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Мосьпан Марина Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент

Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології УДПУ
імені Павла Тичини

05. 10. 2015 р.

Яблонський А.І.

